

Från grupparbete till lärande i team

SLUTRAPPORT PUNKUMPROJEKT

SOFIA ISBERG, GERT-OLOF BOSTRÖM, JESSICA FAHLÉN, DAN FROST OCH
TOMAS RAATTAAMA, HANDELSHÖGSKOLAN VID UMEÅ UNIVERSITET

PROJEKTETS BAKGRUND, SYFTE OCH MÅL

BAKGRUND

SYFTE OCH ÖVERGRIPANDE MÅL

Grupparbete används i undervisningen i många kurser vilket gör det viktigt att förstå dess möjligheter och utmaningar och hur studenternas lärande stöds eller hindras av att de arbetar i grupp. Lärare motiverar grupparbeten genom att hänvisa till ett framtida yrkesliv där problemlösning och projektarbete i grupp förekommer i många olika typer av organisationer. Andra argument som framförs bygger på en socialkonstruktivistisk syn på lärande som något som sker när människor möts och delar erfarenheter och att grupparbeten därför fyller en lärandefunktion. Samtidigt finns det lärare som snarare ser grupparbeten som ett sätt att resursmässigt hantera stora studentgrupper eftersom det minskar antalet handledningstillfällen och arbeten som ska bedömas.

Under läsåret 2015/2016 blev frågan om hur grupparbete i undervisningen stöds och används allt mer i fokus när studierektorerna vid Handelshögskolan fick flera mejl från studenter som upplevde bland annat frustration och orättvisa i samband med grupparbete. Studierektorerna genomförde därför ett internt pedagogiskt seminarium i april 2016 där frågor om grupsammansättning, uppgiftens utformning och bedömning diskuterades med lärare från Handelshögskolans tre enheter.

Utgångspunkten för det här projektet är att grupparbete i undervisningen ska användas för att stödja studenternas lärande. Oakley, et al (2004) och Qin, et al, (2016) menar dock att lärande inte sker med automatik bara för att läraren sätter samman studenter i en grupp. Studenterna kan välja att dela upp arbetet i olika delar, utan diskussion eller erfarenhetsutbyte, eller att samarbeta som ett team där medlemmarna är väl medvetna om vad andra gör och hur delar bidrar till en helhet. Det är utifrån dessa tudelade utfall som titeln för projektet formulerats och vi vill genom projektet utveckla förståelse för förutsättningar i lärandemiljön som hindrar och möjliggör studenternas lärande i team och hur dessa kan hanteras av lärare och lärosäte.

Projektets övergripande mål är att utveckla förändrade arbetssätt så att vi i våra utbildningar kan utveckla grupparbete till lärande.

Syfte med projektet: utveckla lärarnas pedagogiska kompetens och förmåga att stödja studenternas lärande genom grupparbete och teamwork.

DELMÅL

1. Utveckla institutionens och lärares pedagogiska medvetenhet och kompetens om teamwork som ett sätt att stödja studenternas lärande så att de kan anpassa pedagogiska metoder/verktyg för kollaborativt lärande.
2. Utforma ett undervisningsupplägg för hur teamwork introduceras, övas och examineras (progression).
3. Identifiera, dokumentera och använda olika metoder för formering av grupper som utgår från studenternas möjligheter till eget lärande och att lära av varandra.
4. Införa metoder/verktyg för återkoppling, från lärare till student och mellan studenter.
5. Öka studenters medvetenhet om teamwork som ett sätt att lära genom kritisk reflektion kring roller, arbetsinsats, eget och andras ansvar för processen.

GENOMFÖRANDE OCH PROCESS

Projektet inleddes i december 2016 och avslutades under hösten 2018. Projektgruppen har bestått av Handelshögskolans tre ämnesstudierektorer, Jessica Fahlén (statistik), Dan Frost (företagsekonomi) och Tomas Raattamaa (nationalekonomi), studierektor med övergripande ansvar för utbildning och

lärande vid Handelshögskolan, Sofia Isberg, tillika projektledare samt en ämneslärare från företagsekonomi, Gert-Olof Boström.

För att kunna nå det övergripande målet och delmål 1 inleddes projektet hösten 2016 med en kartläggning av nuvarande sätt att arbeta med grupparbete i undervisningen. Vi utformade ett frågeformulär med öppna frågor som skickades ut till samtliga lärare vid de tre enheterna. Syftet var att skapa förståelse för varför lärare använder grupparbete i sin undervisning (vad de vill uppnå), hur de resonerar kring gruppstorlek och gruppammansättning och vilka möjligheter och utmaningar de upplever att det finns med grupparbete i undervisningen. Svaren presenterades och diskuterades vid ett internt pedagogiskt seminarium som hölls i februari 2017.

Ett 15-tal lärare som undervisar på kurser på olika nivåer och program svarade på våra frågor. Resultatet av kartläggningen visade att grupparbete motiverades med tre olika argument:

1. Studenterna lär sig av varandra, både ämneskunskap och process
2. Arbetssätt som används i en praktisk verklighet (framtida yrkesliv), grupparbete i undervisningen blir en möjlighet att öva generiska färdigheter för framtiden.
3. Uppgiften kan göras mer komplex, eller större och med högre svårighetsgrad än om studenterna arbetar individuellt.

Gruppindelning gjordes på flera olika sätt:

- Självvalda grupper: Läraren överlåter till studenterna att själva sätta samman grupper.
- Semisjälvvalda grupper: Studenterna väljer en studiekamrat och läraren sätter samman par till större grupper.
- Läraren sätter samman grupper slumpmässig eller utifrån bokstavsordning.
- Läraren sätter samman grupper utifrån förutbestämda kriterier (exempelvis intressen, erfarenheter av ämnet, kön, programtillhörighet och interkulturella erfarenheter).
- Hänsyn kan ibland också tas till studenters bostadsort, familjesituation eller andra aspekter som ger förutsättningar exempelvis för när och hur samarbete kan ske.

Lärarna upplevde att de vanligaste utmaningarna handlade om a) grupper med studenter som tog rollen som fripassagerare (free riders), b) att studenternas olika ambitionsnivåer blir uppenbara när de arbetar i grupp, c) att skapa uppgifter som stimulerar till arbete som grupp och inte uppdelning och d) att det upplevdes svårt att hantera konflikter där ord står mot ord eftersom läraren inte har insyn i processen.

Det fanns en stor variation i hur lärare förberedde studenterna för grupparbete. En del förutsatte att studenterna redan hade introducerats och övat, andra poängterade vikten av att ha tydliga instruktioner för uppgiften och några inledde gruppprocessen genom olika former av teambuilding/presentationer.

Hösten 2016, genomfördes även en studie med inriktning på studenterna som kan relateras till delmål 5. . Vi valde studenter som är i slutfasen av sin utbildning (avancerad nivå) eftersom vi ville veta hur studenter som upplevt ett antal grupparbeten värderar dessa och hur de hanterar möjligheter och problem.

Vi använde detta tillfälle till att prova en variant av ett grupputvärderingsverktyg i vilket studenterna på en rad olika punkter värderade sin egen och medstudenternas insats i det senaste grupparbetet som de deltagit i. Vi utgick från ett webbverktyg för själv- och kamratvärdering och reviderade det så att det skulle passa vårt syfte, men valde att göra om enkäten till pappersformulär. Själv- och kamratvärdering kan vara värdefull när processen är i fokus, när det handlar om att arbeta *som* grupp och att utveckla sociala färdighetsförmågor såsom samarbete och kommunikation. När vi efter genomförandet utvärderade verktygen kunde vi konstatera att studenterna behöver förberedas inför

en sådan värdering, så att de förstår syftet. Det förekommer att sådana här verktyg blir en del av betygssättningen, men vi ser snarare att det kan användas som stöd för individen att utveckla sin förmåga att arbeta i grupp.

Genom värderingsverktyget och öppna frågor om roller, förmågor och stöd för grupparbete lärde vi oss att studenters största utmaning med grupparbete är skilda ambitionsnivåer och att det alltid i alla grupper finns de som inte (alls) bidrar och att gruppen inte vet hur de ska hantera detta problem. Det var förvånansvärt många som upplevde att de tog på sig ledarrollen i grupparbete, men också några som berättade att de gjorde minsta möjliga.

Ytterligare en aktivitet genomfördes som var kopplad till delmål 1, men även inkluderade delmål 2 och 3, i form av en litteraturgenomgång med fokus på pedagogiska metoder och forskning om grupparbete. Denna genomgång har använts som utgångspunkt för konferenspresentation och spridning av resultat från den egna studien och bidragit till grunden för den lärarguide som utvecklats (se resultat och spridning).

Vi använde kunskapen från litteraturgenomgången för att utveckla nya enkäter, en till lärare och en till studenter. Under höstterminen 2017 skickades en enkät till Handelshögskolans lärare och en enkät delades ut till en annan studentgrupp än tidigare. Denna gång valde vi studenter som var på sin tredje termin vid Handelshögskolan eftersom vi ville att de skulle ha hunnit få vissa erfarenheter av grupparbete inom olika ämnen.

Det fanns variationer i studentenkäterna, men av resultaten framgår att många studenter föredrar en gruppindelning där de delvis kan påverka utfallet, exempelvis genom att välja en studentkollega och att läraren senare sätter samman två par, en så kallad semisjälvvald princip. Samtidigt visar resultaten att studenterna också i hög grad accepterar att läraren organiserar gruppindelningen så länge principen bakom är känd. Resultaten visar även att studenterna upplever att den optimala gruppen består av fyra studenter och att de i grupparbete främst utvecklar kompetenser som samarbete, skriftlig och muntlig kommunikation och att planera och organisera ett arbete. De tycker att de lär sig mer genom samarbete än uppdelning, men på frågan om de lär sig mer genom grupparbete än genom individuellt arbete finns en stor variation i svaren. De största utmaningarna med grupparbete handlar om skillnader i ambitionsnivå mellan studenter och att gruppmedlemmar inte gör det som gruppen kommit överens om.

Lärarenkäten visade likvärdiga resultat som vid kartläggningen hösten 2017 och förstärkte därmed intrycket av att grupparbete i undervisning är ett område som behöver diskuteras ytterligare.

Delmål 3 -metoder för grupp sammansättning- har vi dels arbetat med genom enkäterna och litteraturgenomgången, dels genom ett experiment på en kurs på grundläggande nivå senare del. Våren 2017, med en uppföljning våren 2018 genomfördes ett arbete med användandet av gruppkontrakt för grupparbetet. Detta utvecklingsarbete genomfördes på det första av två moment i en kurs på grundläggande nivå, senare del. I detta moment är det en stor blandning av studenter med olika bakgrund gällande såväl ämneskunskaper som erfarenheter av att studera vid Umeå universitet. Förutom detta är det för många studenter nytt att undervisningsspråket är engelska, vilket innebär att endast runt tre procent av studenterna använder sitt förstaspråk för kommunikation under kursmomentet. Inför 2017 utvecklades ett gruppkontrakt där olika aspekter av grupparbete problematiserades med hjälp av frågor som gruppmedlemmarna fick diskutera. Gruppkontraktet introducerades genom en föreläsning om arbete i grupp jämfört med team och efter föreläsningen fick respektive grupp sätta sig enskilt för att diskutera frågorna i gruppkontraktet och dokumentera svaren. Detta trettimmarspass avslutades med en gemensam återsamling där studenterna fick möjlighet att reflektera över sina diskussioner. Inför 2018 genomfördes en förändring i processen och kontraktarbetet delades upp i två steg: en socialiseringsdel och en del för diskussion om arbetsformsrelaterade frågor. När gruppindelningen var klar träffades gruppen för att lära känna

varandra och de diskuterade frågor av social karaktär och presenterade sig för varandra. Steg två var samma som 2017. Denna förändring gjordes utifrån utvärderingen från 2017 då studenterna tyckte att det var svårt att diskutera gruppkontraktets frågor med okända personer.

Baserat på delmål 5 har vi även tagit fram en powerpointpresentation som kan användas av lärare vid introduktion av grupparbete. I presentationen beskrivs aspekter som rör ansvar och roller i grupparbete, råd vid uppstart samt förslag på innehåll i gruppkontrakt. Det finns också några generella råd på lösningar för problem relaterade till social lättja (så kallad free riding) och social oro.

Under projektets gång valde vi att utveckla delmål 4. Vid projektansökan var det fortfarande förhållandevis nytt att studenterna arbetade i gemensamma dokument och tanken var att utvärdera olika typer av verktyg och metoder och hur dessa stödjer möjligheter att samarbeta i grupp och därmed studenternas lärande.

När vi hade sammanställt enkäter påbörjades arbetet med en lärarguide. Se nedan under resultat.

RESULTAT

Vi har till stora delar uppnått målen med projektet, med undantag för delmål 4. Delmål 2 och 3 får ses som en kontinuerlig process som vi kan arbeta olika med på olika program och kurser utifrån de förutsättningar som finns för undervisningen.

Grupparbeten i ett sammanhang. Resultaten från det här projektet visar att det är av stor betydelse att lärare är medvetna om studentens "resa" genom sin utbildning. I den här kontexten handlar det om hur grupparbete använts och gruppssammansättning genomförts på kurser och moment tidigare i programmet och hur kommande grupparbeten organiseras. Lärare behöver kunskap och verktyg att se bortom enskilda kursmoment vid planering av grupparbete. Tidigare studier har visat att studenters möjligheter att lära genom grupparbete påverkas positivt genom variation av gruppssammansättning, storlek, typ av uppgift och fokus på produkt eller process. Studenter och lärare i den här studien upplever att variation i gruppssammansättning och i uppgiftsform ger ytterligare möjligheter att skapa motivation och engagemang, betydelsefulla aspekter för att lärande i team ska bli till. Studenternas berättelser visar att lärande motverkas av bristande attityd och engagemang hos studiekamrater vilket i sin tur påverkar den egna motivationen att lära.

Planering och ledning av grupparbeten. Resultaten visar också att medveten planering och ledning av grupparbete ses som en förutsättning för att grupparbete ska bidra till lärande. Såväl studenter som lärare upplever dock ett bristande stöd för hantering av grupparbete. Studenterna efterfrågar aktiviteter såsom handledning och föreläsningar om konflikthantering, problemlösning i grupp och kollaborativt skrivande. Lärare efterfrågar en övergripande planering för i vilka kurser grupparbete är en lämplig arbetsform utifrån förväntade studieresultat och ämnen samt en översyn av progression. Lärare beskriver en vardag där grupparbete ses som (det enda) alternativet för att kunna hantera stora studentgrupper vilket leder till begränsade reflektioner över hur uppgiftens utformning, stöd i processen eller gruppssammansättning påverkar studenternas lärande.

Pedagogisk medvetenhet. De pedagogiska seminarier som genomförts under projektets gång har bidragit till att diskussioner initieras och seminarier liksom diskussioner understödjer utveckling av lärares pedagogiska kompetens och förmåga att stödja studenternas lärande genom grupparbete.

Lärarguide. Det mest konkreta resultatet av projektet är en lärarguide som nu finns tillgänglig på Aurora för lärare vid Handelshögskolan. Guiden kan, tack vare sin digitala form, löpande revideras och utvecklas utifrån nya kunskaper och erfarenheter. Lärarguiden är tänkt att användas dels vid planering och utveckling av kurser där grupparbete är ett inslag, dels som underlag för reflektion kring lärares och studenters roller och ansvar vid grupparbete utifrån ett lärandeperspektiv. Lärarguiden finns på svenska och vi planerar att översätta den till engelska. Guiden bygger på projektets intervjuer och enkäter och på forskning om grupparbete i undervisning. Lärarguiden innehåller bland annat ett avsnitt med frågor "Planering inför undervisning med grupparbete". Frågorna, som kan användas som underlag för kursutveckling och revidering av befintliga kursmoment samt som stöd för den enskilde läraren vid planering av undervisning med grupparbete, är resultat av det här projektet. Texten nedan är hämtad ur lärarguiden:

Länkning, lärande och grupparbete som mål eller medel

- Vad tillför ett grupparbete i denna kurs/i detta moment?
- Vilken är den pedagogiska idén bakom valet att ha grupparbete? Hur synliggör vi den för studenterna?
- Vilket lärande stödjer grupparbetet?
- Vilken är länkningen till kursmålen (förväntade studieresultaten)?
- Är grupparbetet ett mål (lära sig att arbeta i grupp) eller ett medel (lära sig ämneskunskap)?
- Är grupparbetet och/eller resultatet av det examinerande? Kan studenterna arbeta i grupp, men examineras individuellt?

Uppgiften

- Hur har vi utformat uppgiften? Vilken komplexitet har den? Är den utformad så att studenterna behöver samarbeta för att lösa den, eller är den möjlig att dela upp?
- Vad tillför det att studenterna löser uppgiften i grupp?

Gruppstorlek och gruppammansättning

- Vilken gruppstorlek är lämplig givet syftet med uppgiften?
- Hur ska gruppindelning gå till? Läraren sätter samman grupper utifrån någon förutbestämmd princip eller studenterna väljer själva?
- Hur har gruppindelning gått till i tidigare kursmoment, och hur ska det göras senare?
- Hur kan vi ta hänsyn till studenter med särskilda behov?

Stöd

- Hur kan vi introducera grupparbetet, både uppgiften och processen att arbeta i grupp?
- Hur kan vi stödja själva gruppprocessen? (gruppkontrakt)

Bedömning

- Vad ska bedömas? (produkt, process)
- Hur ska bedömning gå till? (bedömningskriterier, bedömningsmallar)
- Vem ska bedöma? (lärare, studenter)
- När ska bedömning ske? (summativt, formativt)''

Vi har medvetet valt att låta det vara frågor utan svar eftersom grupparbete i undervisningen måste planeras och organiseras utifrån kursens och ämnets specifika förutsättningar, och det finns således varken *ett* sätt eller ett *bästa* sätt att arbeta med grupparbete i undervisning.

SPRIDNING

Intern spridning av kunskaper från projektet sker främst genom den lärarguide som beskrivits ovan. Under projektprocessen har vi dessutom arrangerat tre interna pedagogiska seminarier, öppna för all personal vid Handelshögskolan. Två av dessa leddes av projektmedlemmar och i dessa presenterades preliminära resultat för analys och diskussion. Det tredje genomfördes med en pedagogisk utvecklare från Uppsala universitet som mer generellt diskuterade grupparbete i undervisning. Vi har också presenterat resultat och reflektioner från studien vid olika pedagogiska konferenser, Universitetspedagogiska konferensen vid Umeå universitet (2017), den nationella konferensen Nätverk och Utbildning, NU2018 i Västerås samt vid nationella företagsekonomiska ämneskonferensen, FEKIS i Malmö (2017). Vi har också hållit pedagogiska seminarier vid två institutioner vid Umeå universitet.

KONFERENSER

Konferens och årtal	Format och titel på presentation	Ansvarig
FEKIS, Företagsekonomisk ämneskonferens, 2017	Diskussion: Från grupparbete till lärande i team	Dan Frost
FEKIS, Företagsekonomisk ämneskonferens, 2017	Presentation: Grupparbeten – hur förbereder jag studenterna?	Gert-Olof Boström
Umeå universitets pedagogiska konferens, 2017	Snabbpresentation: Från studentmejl till pedagogiskt projekt	Dan Frost
Umeå universitets pedagogiska konferens, 2017	Rundabordssamtal: Från grupparbete till lärande i team	Jessica Fahlén, Sofia Isberg
NU-konferensen, Västerås, 2018	Presentation: Från grupparbete till lärande i team	Sofia Isberg, Gert-Olof Boström

FRAMTIDEN

Målsättningen med projektet var att utveckla lärares pedagogiska kompetens och förmåga att stödja studenternas lärande så att vi i undervisningen kan gå från grupparbete till lärande i team. Projektet bidrar därmed till det övergripande kvalitetsarbetet vid Handelshögskolan.

Genom att diskutera utmaningar och presentera olika sätt att hantera grupparbete i undervisningen i pedagogiska seminarier och den lärarguide som utvecklats har vi kommit en bit på vägen. Dock finns det en hel del kvar att göra för att vi på ett tillfredsställande sätt ska nå alla delmål.

Programsamordnarna för mastersprogrammen i företagsekonomi reviderade till höstterminen 2018 upplägg i kurser så att dessa bättre stödjer processen för hur teamwork introduceras, övas och eventuellt examineras under respektive 30hp kurs. För våra andra program behöver samma upplägg diskuteras och planeras under ledning av programsamordnare.

Lärarguiden introducerades under hösten 2018 och uppföljning av den kommer att ske i samtal med lärare från olika program och kurser. Vi vill att den ska fungera som en guide och ett stöd för lärlagets och individens reflektion kring pedagogik och planering av grupparbete i undervisningen och guiden kan därför revideras så att den fyller detta syfte. Lärarguiden, liksom powerpointpresentationen kommer att uppdateras med mer information och förslag på mallar för gruppkontrakt eftersom vi ser en efterfrågan på detta från såväl lärare som studenter.

Vi kommer att arbeta med delmål 4 i någon form framöver. Vi vet att vi behöver göra en översyn av hur och i vilken omfattning samt utifrån vilka kriterier som studenter får återkoppling från lärare och från varandra (peer review) på resultat av grupparbeten, men även med fokus på själva processen. Handelshögskolans rektor har fattat beslut om att transparenta bedömningsmallar ska användas i alla kurser och detta är exempel på verktyg som kan stödja lärarens återkoppling. Vi ser även ett behov av att ytterligare stärka studenternas förmåga att reflektera över sitt och andras ansvar för grupparbete vilket kan relateras till delmål 5.

Resultaten från de empiriska studierna kommer också att presenteras för studentföreningens (HHUS) utbildningskommitté för ytterligare råd ring vilket stöd studenterna upplever att de behöver för grupparbete.

Vi planerar också för ytterligare spridning av resultat genom publikationer.